

Meddelelser fra det danske Hedeselskab.

I. „Hvor i Hederne bør man plante Rødgran?“

Forsøg paa et Bidrag til Besvarelsen af dette Spørgsmaal.

De i Sylland bedst lykkede ældre Naaletræplantager bestaa som bekendt af Rødgran. Hvor Væforholdene ikke have været gode, ere dog de i de vestlige og nordvestlige Udkanter staaende Træer mere eller mindre bestadigede af Vinden, og man har derfor i den senere Tid, efterat man er bleven bekendt med Hvidgranen, *picca alba*, og Bjergfyrrer, *pinus montana*, samt nogle andre haardføre Naaletræarter, t. Ex. Balsamgran, *abies balsamea*, plantet nogle Rækker af disse Træer paa de mest udsatte Steder og indenfor dem plantet Rødgran. Den almindelige Fyr, *pinus sylvestris*, er et udmærket Træ, men det er kun aldeles undtagelsesvis og pletvis, at den er lykkedes, og da det samme gjælder med Hensyn til Lærketræet, og man endnu ikke er aldeles sikker paa, at den østerrigste Fyr i en ældre Alder vil opfylde de Forventninger, man synes berettiget til at nære om den, maa Rødgranen indtil Videre blive Hovedbestand.

Her møder nu det Spørgsmaal, om man da paa god ahlfri Hedebund indenfor Væbelterne overalt trøstigt kan plante Rødgran?

Er en saadan Hede højtliggende og fri for Surhed, kan den tilplantes med Rødgran, og kan man selv udsøge Beplantningsarealet, bør man selvfølgelig foretrække det Terrain, der udelukkende bestaaer af saadan Hede. Meget ofte har man

imidlertid ikke Balg imellem forskellige Arealer, men maa tage et vist bestemt Hedeareal, som det nu engang er, og det kan da være belempret med lavtliggende, endog mose- eller fjæragtige Strækninger. Indtage disse for Plantning uheldige Lokalteter kun en mindre Del af Arealet (i modsat Fald bør dettes Til- kultivering bestemt fravaades) kunne og bør de tages med; men paa saadanne Steder bør der ikke plantes Rødgran, men Fyr, enten montana, austriaca eller sylvestris, og følges denne Regel, vil formentlig meget Arbejde og mange Beføstninger kunne spares.

Rødgranen, *picea excelsa*, er nemlig i høj Grad udsat for Ødelæggelse, eller i alt Fald for betydelig Betsdigelse, af den saakaldte Frosttaage, og denne opstaaer netop i mose- og fjæragtige Lavninger. Hvormange Tufinder af Rødgransplanter ere ikke om Foraaret, efter at de have begyndt at skyde, blevne totalt ødelagte ved en eneste Nats Frosttaage? og samtidig ere de forskellige Fyrarter, staaende i de samme Lavninger og inde imellem Granerne, gaaede saa godt som fri, hvad der ligeledes gjælder om de paa det tætved liggende, blot lidet højere Terrain staaende Graner! Og Frosttaagen indfinder sig desværre ofte flere Aar efter hinanden, undertiden endog ind i Juni Maaned, og indtræder den saa sent, er den selvfølgelig skadeligst. Selv Lavninger med haard Bund, men som staa i Forbindelse med Moser og Kjør, bør næppe tilplantes med Gran, men med Fyr; thi i saadanne Lavninger trænger Taage ind og opfylder dem efter den større eller mindre Mægtighed, den har, indtil den ved at gaa over til Frosttaage, og samtidig at fortættes, lejrer sig over Bunden af Lavningerne. Man bør derfor heller ikke anlægge Planteskoler i saadanne Lavninger, og i alt Fald da ikke deri opelske Rødgran, ej heller Hvidgran, eller *Abies*-Arterne, Edelgran og Balsamgran, der alle i lige saa høj Grad som Rødgranen ødelægges af Frosttaage, den samme, der ødelægges Sæden paa de lavest liggende Kjørjorder som efter en Streg, nemlig efter den Højde, Frosttaagen indtager, og

imod hvilken saavidt vides ikke den omhyggeligste Udgrøftning hjælper.

Naar det saaledes tilraades at plante Fyr, ikke Gran, i de mose- og kjæragtige Strækninger, som uheldigvis maatte findes inde i det til Beplantning med Naaletræer bestemte iøvrigt gode Hedeareal, og ligeledes at plante Fyr, ikke Gran, i de derværende Lavninger, som paa Grund af deres Forbindelse med Moser eller Kjær ere udsatte for Frosttaage, da er saadant vistnok i Særdeleshed grundet paa de Resultater, en stor Del af de her i Inland udførte Plantninger frembyder; men ikke Videt taler desuden for, at Granen overhovedet forlanger en tør, fast og noget varm Bund, altsaa i Regelen højere liggende Lokalteter, imedens Fyrren maa antages at foretrække en fugtigere, blødere og koldere Bund, altsaa i Regelen lavere liggende Lokalteter. At Fyrren paa Bjergene ofte stiger højere op end Granen, er ikke Bevis for det Modsatte; thi dels findes der paa Bjergene ofte fugtige og sumpige Steder, hvor maaste netop fortrinnsvis Fyrren groer, dels er den højest oppe voxende Fyr kun dværgagtig, og under ingen Omstændigheder kan heraf udledes mere, end at enkelte Fyrarter ogsaa kunne vore paa tør Bund. Det er derhos mest Sletterne, der findes bevoxede med Fyr; saaledes Sletterne i Nordtyskland, Sletterne og Dalene paa begge Sider af Alperne, og Røstfyrren voxer ved Middelhavets Kyster og paa Frankrigs Vestkyst paa sandede, lavtliggende Sletter lige ud til Havet. Ufdøde Baupell (de danske Skove Pag. 51) har gjort opmærksom paa, at naturlig Saaning af den almindelige Fyr her i Landet egentlig kun findes i Tørvemoserne, og ifølge Joh. Langes „Haandbog i den danske Flora“ findes den her i Landet kun forvildet i Tørvemoser, der altsaa maa synes at passe bedst for den. Baupell anfører fremdeles (Pag. 72), at Ellen vel voxer paa sur, tørvagtig Jord, men har en daarlig Væxt; men at Pil, Birk og maaste Fyr (hvorefter er ment pinus sylvestris) her vore bedre; og senere (Pag. 119) anfører han som Exempler paa Træarter, der behøve ringe Varme

og kunne taale megen Fugtighed, Virk, Esp, Røn, og Fyr. I Schouws „de italienske Naaletræers geografiske og historiske Forhold“ anføres endog om *pinus pumilio*, der er en Varietet af *pinus montana*, og som paa Alperne stiger op over den egentlige Tragrændse, at den trives bedst i fugtig, moradfig Jordbund. Endelig synes de i vore Moser fundne talrige Levninger af Fyr, der af Sap. Steenstrup antages at være „en kun i enkelte Henseender lidt afvigende Form af den almindelige Fyr (*pinus sylvestris*)“, at frembyde et temmelig uforkasteligt Bevis for, at Fyr i ældre Tider har voxet i Måske i Moserne og paa de disse umiddelbart omgivende Kande, imedens den totale Mangel paa Granlevninger der synes at tale for, at Moser overhovedet ikke ere Granernes Hjem. Vilde man herimod indvende, at Fyrren kan være ældre end Torvedannelsen, maa Forekomsten af Fyrrene paa disse Lokalteter dog i det mindste afgive Bevis for, at Fyrren har groet i og tætved Lavninger.

Fyrrens dybtgaaende Rod er maaske givet den til at holde sig fast med i den blødere Bund eller for at den kan naa ned til den faste Undergrund, og Egen, der bedst trives paa en fugtig Bund (Vaupell Pag. 154), har ligeledes dybtgaaende Rødder. Bøgens Rødder ere derimod ligesom Rodgranens udbredte i Overfladen af Jorden, og Bøgen forlanger en tør Bund. At der i vore Moser findes utallige Levninger af Fyr og Eg, og at begge disse Træer have dybtgaaende Rødder, synes dog at indeholde et Fingerpeg, og naar man seer hen til, at den almindelige Fyr groer godt baade i Nordtyskland og i Norge og Sverrig, maa i alt Fald den Tvivl opstaa, om de Lokalteter, hvor man her i Landet har plantet Fyr, ere saadanne, som passe bedst for Fyrren.

Spørges der, hvilken Art Fyr man bør vælge, da vil der for Tiden kun være Valg imellem de ovenfor nævnte 3 Arter. Mest maa dog vel *montana* og *austriaca* anbefales; men 10—20 Procent *sylvestris* bør ogsaa plantes, og efter det ovenfor Anførte synes der at maatte være noget Haab om,

at den, plantet i Lavninger, og selv paa mose- og kjeragtige Strækninger, eller dog i ethvert Fald paa kold Bund, vil give bedre Resultater end den saa mange Steder, plantet paa varm, tør Bund, har givet, og da Frosttaagen efter al Sandsynlighed vil ødelægge Granerne paa saadanne Steder, maa man her i alt Fald være henvist til Fyrarterne, der kun undtagelsesvis beskadiges af Frosttaage. At Udgrøftning og Vandafledning paa fine Steder maa anbefales, er isvrigt en Selvfølge, men saadant vil, som alt bemærket, næppe standse Frosttaagen, og altsaa heller ikke gjøre Lavningerne skikede til Rødgranerne. Forekommer der i Arealet et enkelt Sted Ahl, bør denne selvfølgelig gjennembrydes, og det baade hvor der plantes Gran, og hvor der plantes Fyr; men det er isvrigt her forudsat, at Arealet er ahlfrit. Det interessante Spørgsmaal, om Fyrren er istand til med sin Rød lidt efter lidt at arbejde sig igjennem et Ahlag, og om et ahlholdigt Terrain ved at det tilplantes med Fyr kan ventes med Tiden at ville blive ahlfrit, skal her kun henledes Opmærksomheden paa.

At der hist og her paa kold Bund kan paavises ældre Rødgraner i nogenlunde god Væxt, skal ikke nægtes; men foruden at de Steder, hvor de ere lykkedes, næppe ere i nogen særdeles Grad sure og lavtliggende, og i alt Fald næppe staa i farlig Forbindelse med større Kjer og Moser, maa det vel erindres, at stadelige Frosttaager ikke optræde hvert Aar, og at det saaledes kan have truffet sig, at de paagældende Rødgraners Barndom netop er falden i en heldig Periode. Har Rødgranen først opnaaet en Højde af 2—3 Alen, vil dens Topstuds i Reglen forblive uangrebet, da Frosttaagen kun meget sjelden naaer en saadan Højde.

Hvad Sandene inde i Inland angaaer, da synes Fyrrene at egne sig til at plantes paa de deri forekommende afføgne, som oftest noget klægede og næsten overalt kun med Sand eller Sten bedækkede, Lavninger, hvorimod Granen, enten Rødgranen eller Hvidgranen, eftersom nemlig Væforholdene ere gode eller mindre gode, bør anvises Plads paa de sammeføgne, med